

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VI. An divinæ relationes gaudeant existentibus relativis, realiter interse,
& ab existentia essentiæ, virtualiter, seu ratione distinctis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

secundum se considerato, & præintellecto personis: vel saltem tunc personalitas adderet aliquid absolutum ad essentiam, & consequenter perfectionem ratione ab illa distinctam. Modo verò nihil addit absolutum, sed tantum purum respectum ad terminum correlatum, & ideò non addit perfectionem: nam perfectio, ut supra ostendimus, in sola ratione absoluta consistit. Et per hoc patet solutio ad confirmationem, & discrimen inter personalitatem creatam & divinam, prima enim per aliquid absolutum constituitur, altera verò consistit in solo respectu ad terminum correlatum.

194 Neque ex hoc inferas, personalitatem creatam esse perfectiorem divinam: licet enim licet sapientia creata afferat propriam existentiam, ac proinde aliquam actualitatem & perfectionem, quam sapientia divina non affert: nihilominus, quia hoc non provenit ex perfectione simpliciter, sed potius ex imperfectione sapientie creata, cui non repugnat ut unum per accidens cum essentia constituat, è contra verò, quòd sapientia increata non afferat propriam existentiam, oritur ex summa & infinita eius actualitate & perfectione, ratione cuius non potest unum per accidens cum divina natura constituere, non potest colligi sapientiam creatam esse in suo ordine perfectiorem increatam. Ita pariter, licet personalitas creata aliquam perfectionem, involutam imperfectionibus, afferat naturam quam terminat, divina verò nullam bonitatem aut perfectionem divinam essentialiter superaddat: quia tamen hoc provenit ex imperfectione naturæ creatæ, quæ cum finitæ & limitatæ sit perfectionis, potest per aliquid absolutum terminari, & reddi incommunicabilis, & ex summa divinæ naturæ perfectione, quæ cum sit infinite perfecta & fecunda, a tribus personis communicabilis; non potest per aliquid absolutum ultimo terminari ac reddi incommunicabilis, sed solum per relationes inter se oppositas, quæ (utpote puri respectus ad terminum seu correlativum) secundum rationem explicatam, nullam dicunt perfectionem: non rectè infertur, personalitatem creatam esse divinam perfectiorem. Maxime verò, quia licet divina personalitas, quatenus est purus respectus ad terminum & correlativum, nullam explicet perfectionem: implicite tamen continet infinitam perfectionem divinæ essentiae, quæ infinite perficitur, & per consequens quamlibet personalitatem creatam in infinitum excedit.

ARTICVLVS VI.

An divinæ relationes gaudeant existentia relatiuis, realiter inter se, & ab existentia essentiae, virtualiter, seu ratione distinctis.

195 SUppono tanquam certum & indubitatum in Theologia, dari in Deo, ut præintellectu relationibus seu personis, existentiam communem, absolutam, & essentialem. Patet hæc suppositio: Tum quia Deus est ipsum esse per essentiam, iuxta illud Exodi, *Ego sum quis sum*: unde Hilarius lib. 2. de Trinit. *Non aliquid magis proprium Deo quam esse intelligitur*. Tum etiam, quia Deus, ut præintellectus relationibus personalibus, operatur intelligendo & volendo; operari autem supponit esse. Adde quòd Deus essentialiter est increatus, immutabilis, æternus, &

A ctus purissimus: ratio autem increati consilium in existere à se: immutabilitas verò & æternitas, vel sunt ipsum esse divinum, vel necessariò illud implicite consistens, ipsissimam existentiam designat. Ergo necessariò ponenda est in Deo, ut præintellecto relationibus & personis, existentia absoluta, essentialis, & communis. Hoc præsupposito.

Inquirimus, an præter existentiam illam absolutam & communem, dentur in personis divinis tres relatiuæ & propriæ, realiter inter se, & virtualiter, seu ratione, ab existentia essentiae distinctæ? Affirmant Suarez lib. 3. de Trinitate capit. 5. Arrubal. disp. 104. cap. 3. & quidam alii Recentiores. Negant verò Thomistæ cum S. Doctoribus, locis statim referendis, quibus subscribunt Vazquez, Granada, & alii.

§. I.

Conclusio negativa statuitur, & auctoritate D. Thomæ probatur.

DICO igitur, non dari in Divinis tres existentias relatiuas: realiter inter se, & virtualiter ab existentia absoluta essentiae distinctas.

Hanc conclusionem ita clarè & expressè docet S. Thomas, ut de eius mente dubitare, sit veluti tenebras soli offundere, ac in meridie cæcutire. Nam quest. 2. de potentia artic. 6. sic ait: *Non est concedendum, quòd aliquid absolutum in Divinis multiplicetur: sicut quidam dicunt quòd in Divinis est duplex esse, essentialis & personale: unum enim esse in Divinis essentialis est, nec persona est nisi per esse essentialis*. Idem habet quest. 8. artic. 2. ad 11. & quest. 9. artic. 5. ad 19. & quest. de veritate artic. 5. ad 18. Item 3. parte quest. 7. artic. 2. ad 3. hæc scribit: *Quia persona divina est idem cum natura, in personis divinis non est aliud esse persone, & aliud esse nature: & ideò tres persone non habent nisi unum esse: haberent autem triplex esse, si in eis esset aliud esse persone, & aliud esse nature*. Quo nihil clarius & expressius dici potest.

Præterea in primo dist. 33. quest. 1. artic. 1. ad 1. postquam distinguit inter esse, suppositum quoddam, & pro actu existendi, sic ait: *Et sic dicitur, quòd non oportet quòd esse essentiae divinæ sit aliud se habere, quia illud esse, in quo paternitas & essentia ununtur, significatur ut esse quòd est aliud essentiae: Non autem ununtur in esse quòd significat definitio rei, quia alia est ratio paternitatis, qua ad aliud refertur, & alia ratio essentiae*. Idem ferè repetit in solutione ad 2. Ex quibus rebus

E hoc potest confici argumentum, ad præcludendam viam solite evasioni Adversariorum, quæ plura Divi Thomæ testimonia conantur eludere, dicendo illum solum negare in personis divinis multiplex esse essentiae, non verò multiplex esse existentie. Hanc distinctionem inter existentiam paternitatis & essentiae negat D. Thomas, quam inter rationem paternitatis & rationem essentiae admittit: At inter rationem essentiae & paternitatis solum admittit distinctionem virtuales, ut fatentur Adversarii: Ergo inter utriusque existentiam distinctionem virtuales excludit, & consequenter divinas relationes existentis relatiuæ, ab existentia essentiae ratione distinctas, non gaudere existant.

Confirmatur primò: D. Thomas ex eo probat existentiam relationum esse eandem cum existentia

essentia, secus autem illarum rationes; quia ratio relationis se habet ad aliud, & relativa est; existentia vero illius est absoluta: At formalitates absolute non multiplicatur realiter in rebus absolutis, nec relationes addunt ad essentiam absolutam: Ergo juxta D. Thomam existentia non multiplicatur realiter in personis divinis, nec relationes addunt ad essentiam existentiam aliquam, sed solum gaudet existentia absoluta ipsius essentia.

Confirmatur secundo: Idem Sanctus Doctor quest. 8. de potentia art. 2. ad 11. ait: *In Divinis non est essentia essentia, sicut nec intelligere nisi intelligit, & propter hoc, sicut in Deo est tantum unum intelligere, ita est tantum unum esse*: Sed in Deo, præter intelligere absolutum, non datur triplex intelligere relativum, ut præcedenti distinctione ostendimus, & ipsi Adversarij profitentur. Ergo similiter, præter esse absolutum essentia, non datur triplex esse relativum in personis divinis.

§. III.

Eadem veritas ratione sua datur.

Veritatem nostræ conclusionis non solum militante evidentia Divi Thomæ testimonia, sed etiam plures efficaces rationes illam suadent.

Prima est: In Deo non sunt tres essentia relative, sed unica essentia absoluta; Ergo nec dantur tres relative existentia, sed unica, & absoluta. Consequentia videtur manifesta: quia existentia convertibiliter cum essentia se habet, ut cum illa proportionatur & adequatur, subindeque immultiplicata essentia, multiplicari nequit existentia. Præterea si in Divinis fiat multiplicatio realis entitatum aut realitatum, non multiplicabitur realiter essentia, cur etiam illa stare non poterit cum unitate & immultiplicatione existentia? Antecedens verò probatur. Tum quia id expressè docent Augustinus lib. 1. de Trinitate cap. 8. his verbis: *Non dicimus in Deo tres essentia*: & Divus Thomas infra quest. 39. art. 5. ad 1. ubi explicans dictum illud Augustini: *Filius est essentia de essentia*: dicit in rigore sermonis usurpationem non esse, cum inter Patrem & Filium non datur essentiarum distinctio. Tum etiam, quia essentia divina & natura divina usurpantur pro eodem: Sed in nullo sensu dantur in Deo tres nature relative: Ergo nec tres essentia. Ad id quod si in Deo admittantur tres essentia relative, etiam admittendæ erunt in ipso tres divinitates relative, & consequenter tres Divinitates divina idem prorsus sit quod Divinitas.

Secunda ratio. Non datur in Deo duplex ratio increati, cum virtuali distinctione, sed una quæ essentia & relationes increate constituuntur; atque tres personæ essent tres increati substantivè, contra illud Athanasij, *non tres increati, sed unus increatus*: Ergo nec dantur tres relative existentia. Probatur Consequentia primò à paritate rationis. Si enim una ratione increati relationes & essentia, increate constituuntur, cur etiam unà existentia absolutà, immultiplicatà realiter, non poterunt existere relationes & essentia?

Secundo probatur Consequentia à priori: Nam ens divinum constituitur extra nihil (in quo formaliter existentia consistit) per esse increatum, sicut ens creabile, per hoc quod terminatur creationem: Ergo si tres relationes in una ratione increati realiter immultiplicata conveniunt,

A unà etiam existentia immultiplicatà realiter existent.

Probatur tertio: Cum ratio increati consistat in hoc quod est existere à se, repugnat multiplicari realiter existentiam in personis divinis, nisi etiam in illis ratio entis increati realiter multiplicetur, vel è contra, rationem entis increati in personis divinis manere immultiplicatam, multiplicatà illis realiter existentia.

Tertia ratio. Quæ absoluta sunt, non multiplicantur in Divinis: Sed existentia relationis absoluta est: Ergo non multiplicatur in personis divinis. Major est certa, Minor verò (præterquam quod est D. Thomæ locis supra citatis) sic potest suaderi. Existentia non convenit relationi per ordinem ad terminum quem respicit, sed desumitur à subjecto in quo recipitur, sive ut alij dicunt, existentia non convenit relationi, secundum rationem ad, sed secundum rationem in. Unde Cajetanus hic art. 2. ait: *Actualis existentia, etiam relationis, non est ad aliquid, ut docet Divus Thomas in 1. dist. 33. quest. 1. art. 1. ad 1.* Ergo existentia relationis absoluta est.

Confirmatur: Illud quod tribuit existentiam relationi, debet habere aliquam activitatem, vel saltem aliquam causalitatem erga illam exercere; existentia enim est veluti existentia rei extra causas: Sed terminus relationis, cum habeat solum terminare & rationem puri termini exerceat, omni activitate caret, & nullam causalitatem erga relationem exercet: Ergo existentia relationis non sumitur ex termino quem respicit, & sic non relativa, sed absoluta est.

Quarta ratio. Relationes divinæ existunt per existentiam essentia: Ergo existentia relativis non gaudent. Antecedens est certum: nam sicut natura divina intinè includitur in relationibus, ita & ejus existentia: Repugnat autem existentiam alicui subjecto communicari, nisi reddat illud existens; sicut impossibile est sapientiam esse in aliquo, & illi non dare esse sapientem. Consequentia verò probatur. Cum existentia sit ultima actualitas, & ultimus terminus rei quam terminat, implicat eandem rem existere per duas existentias; haberet enim duas ultimas actualitates, & duos ultimos terminos: Ergo si relationes divinæ existant per existentiam essentia, non gaudent existentia relativis & sibi propriis.

Confirmatur primò: Existere prout abstrahit à creato, & increato, consistit in hoc quod est aliquid extra nihil constitui: At entitas extra nihil posita, non potest iterum constitui extra nihil: Ergo eadem entitas duplici existentia actuari non potest.

Confirmatur secundo: Si possit eadem entitas duplici existentia actuari, nulla esset ratio, cur divina essentia duplici existentia non existere unà absolutà & sibi propria, & alià relativà, desumptà à relationibus divinis eam modificantibus. Sicut in sententia quam impugnamus, relationes divinæ duplici gaudent existentia, una relativà & sibi propria, alia absolutà & communi, quam ab essentia in eis transcendentaliter inclusa desumunt.

Ultima ratio. Si darentur in personis divinis tres existentia relativæ, etiam illis concedendæ essent tres æternitates relativæ: Sed in eis non possunt admitti tres æternitates relativæ: Ergo nec tres existentia relativæ. Major videtur certa: Primò, quia cum æternitas vel ab existentia divina non distinguatur, vel sit modus illius; non

Bibli

stat in personis divinis multiplicari existentiam, non multiplicatâ in illis æternitate. Secundò, quia cum duratio nihil aliud sit, quam continuatio rei in esse; non possunt dari in personis divinis plures existentia, nisi etiam dentur plures durationes, & consequenter plures æternitates; cum æternitas nihil aliud sit, quam duratio rei omnino immutabilis.

Minor verò probatur: Si admittantur in personis divinis tres æternitates relativa, poterunt tres personarum divina dici tres æterni, non solum adjectivè & secundum quid, sed etiam substantivè & simpliciter: Consequens est falsum, imò & erroneum, & contra Symbolum Athanasij, dicentis tres personarum divinas non esse tres æternos, sed unum æternum, sicut nec tres increatos, aut tres immensos, sed unum increatum & unum immensum: Ergo &c. Sequela probatur: Multiplicatâ formâ, & subiectò seu suppositò, etiam nomen substantivum multiplicatur, ut docent Dialectici in summis: Sed si in personis divinis dentur tres æternitates relativa, multiplicabitur in illis forma significata per hoc nomen, æternus, scilicet æternitas: Ergo tres personarum divina poterunt dici tres æterni, non solum adjectivè, sed etiam substantivè.

208 Respondet primò Suarez, ubi supra: quod licet dentur in personis divinis tres existentia, imò & tres durationes, non tamen tres æternitates: quia (inquit) æternitas est attributum absolutum, secus verò existentia, aut duratio, & idè hæc multiplicatur in relationibus, non autem æternitas.

209 Sed hæc responsio est mera petitio principij: Cum enim, ut dicebamus, æternitas vel ab existentia divina non distinguatur, vel sit modus illius; querimus cur æternitas absoluta & existentia, verò abstrahat ab absoluta & relativa? Item, cum æternitas nihil aliud sit quam duratio esse divini, omnino immutabilis, inquirimus quare in personis divinis dentur tres durationes omnino immutabiles, & non tres æternitates? hæc enim manifestam repugnantiam videntur involvere.

210 Confirmatur: Duratio adæquatè dividitur in æternitatem, ævum, & tempus, ut suppono ex quaest. 10. & idè multiplicatâ duratione, debet necessariò multiplicari æternitas, ævum, aut tempus: Sed duratio divinarum personarum, cum sit omnino immutabilis, & carens principio & fine, non est ævum, aut tempus, ut patet: Ergo est æternitas: Ergo multiplicatâ existentia & duratione illius in tribus personis, debet multiplicari etiam æternitas.

211 Confirmatur amplius: Multiplicatâ existentia in personis divinis, necessariò debet multiplicari in alijs ratio actûs puri; ratio enim actûs puri in summa actualitate consistens, ipsissimam existentiam designat, ut supra dicebamus: multiplicatâ autem in personis divinis ratione actûs puri, immutabilitas etiam multiplicari debet, & consequenter æternitas; quæ super immutabilitatem fundatur: Ergo datis pluribus existentijs relativis, concedi etiam debent plures æternitates.

212 Respondet secundo Arrubal, durationem distinguat ab existentia rei durantis, & idè non oportere quod multiplicatâ existentia in personis divinis, in illis duratio & æternitas multiplicentur, vel quod duratio divinarum personarum relativa sit, quamvis illarum existentia sit relativa.

213 Sed contra primo: in frequentiori Adversariorum sententia duratio ab existentia rei durantis indistincta est,

A Contra secundò: Duratio est continuatio rei in esse: Ergo si duratio divinarum personarum, non relativa, sed absoluta sit; illarum esse, non relativum, sed absolutum erit.

Contra tertio: duratio rei convenit illi ratione existentia (esto distinguatur ab illa) Ergo vel existentia non multiplicatur in personis divinis, vel etiam duratio multiplicari debet. Probatur Consequentia: sicut enim quia immutabilitas sequitur ad rationem actûs puri, & ad immutabilitatem æternitatis; eo ipso quod ratio actûs puri distinguatur in relationibus, fatentur Adversarij debere in illis immutabilitates & æternitates distinguat. Ita similiter, si duratio sequitur existentiam, multiplicatis realiter existentijs, debent etiam durationes, & consequenter æternitates multiplicari.

B Tertio alij respondent, quòd licet in divinis personis non dentur tres æternitates absolute, quia æternitas absoluta ad solam naturam divinam consequitur, bene tamen tres æternitates relativa: Ad probationem verò in contrarium dicunt, quòd Athanasius negat solam in divinis tres æternos absolute & simpliciter, non tamen cum addito, scilicet in genere relativo.

Verum hæc responsio temeritate non caret: illa enim sequitur, salva fide, & absque injuria contextus Athanasij, posse concedi tres personarum divinas esse tres Deos, aut tres omnipotentes relative: Consequens est absurdum & hæreticum: Ergo &c. Sequela probatur: Athanasius eisdem verbis negat tres Deos, & tres omnipotentes, quibus etiam negat tres æternos: Ergo si licet interpretari Athanasium de tribus æternis, non relative; sed absolute, & sine addito dicuntur, eodem modo illum exponere, ac dicere, illum solum negare, tres divinas personarum posse dici tres Deos, aut tres omnipotentes, absolute & simpliciter, non tamen cum addito, & relative.

Præterea, Cum juxta illos Authores, eodem modo multiplicetur existentia in relationibus divinis, quo res, aut entitas; sicut personarum divina absolute & sine addito dicuntur tres res, aut tres entitates: ita nedum cum addito, sed etiam absolute, poterunt dici tres existententes, & consequenter tres æterni: quia cum æternitas, vel ab existentia non distinguatur, vel sit modus illius, eodem modo multiplicatur, quo existentia, ut supra dicebamus.

§. III.

Solvuntur objectiones.

O Bjiunt primò Adversarij quædam SS. Patrum testimonia, quæ videntur favore illorum sententia: In primis enim Augustinus lib. 5. de Trinit. cap. 6. dicit: *Aliud est esse Deum et aliud esse Patrem*: Ergo præter existentiam absolutam quæ Deus existit, aliquid esse relativum in Patre videtur admittere. Item Cyrillus Alexandrinus dialogo de Trinit. lib. 1. loquens de Patre & Filio sic ait: *Vterque subsistit propriamque habere dicitur existentiam*. Similiter Richardus à S. Victore lib. 4. de Trinitate cap. 17. ponit in Deo tres existentias incommunicabiles, ac proinde relativatas. Denique D. Thomas quest. 9. de potentia art. 5. ad 23. hæc scribit. *Ad personarum divinitatis pertinet, ut sint plures modi existendi in divinis*.

Ad Augustinum respondeo ex doctrina Divi

Thomas, locis supra relatis, esse sumi dupliciter: primo pro ratione per definitionem explicata: secundo pro esse existentie. Quando ergo Augustinus affirmat, quod aliud est esse Deum, aliud esse Patrem, loquitur de esse in priori acceptione, non autem in posteriori. Cyrillus autem & Richardus sumuntibi existentiam, pro subsistentia personali, & non pro actu essendi, ut constat ex ipso textu utriusque, & idem dici potest de dicto Thoma. Vel etiam responderi potest, illum solum velle, quod existentia essentialis & absoluta diverso modo conveniat divinis personis, non vero quod in illis sint plures existentie relativæ. Si enim divina essentia, licet unica & indivisibilis, alio modo est in Patre, & alio modo in Filio, & Spiritu Sancto: in Patre si quidem est à se habita, in Filio vero, ut communicata à Patre per generationem; & in Spiritu Sancto, ut ab utroque per inspirationem communicata: ita & ejus existentia, unde potest dici, quod dantur in divinis tres modi existendi quidem esse, & in eodem esse, non tamen tres existentie relativæ.

Obijciunt secundo: Existentia relationis divinæ debet esse relativa: Ergo & ratione distincta ab essentia essentia, & multiplicata realitur. Consequentia patet, Antecedens probatur primo, quia existentia debet proportionari, & in eodem genere convenire cum entitate, cujus est existentia; quare entitas substantialis nequit existentia accidentali extra causas constitui, neque entitas accidentalis existentia substantiali: Ergo existentia relationis divinæ debet esse relativa.

Secundo probatur idem Antecedens, ex ipsa definitione relativorum: relativa enim illa sunt, quorum totum esse est ad aliud se habere.

Tertio probatur: Si existentia divinarum relationum non esset relativa, sed absoluta, sequeretur quod Pater æternus esset ad se, & non ad alium; quod est contra rationem relativorum.

Respondeo negando Antecedens, ad cujus primam probationem, distinguo Antecedens: debet proportionari, quoad rationem communem substantiæ & accidentis, concedo Antecedens. Quoad alias peculiarias rationes, nego Antecedens & Consequentiam. Ratio discriminis est, quia essentia & existentia debent se mutuo respicere, & unam per se constituere; unde cum substantia sit absoluta ab omni respectu ad extrinsecum, nec possit cum accidente unum per se constituere; consequens est quod convenientia in ratione substantiæ desideretur inter existentiam & essentiam, seu vero convenientia in aliis peculiaribus rationibus, quibus mutua respicientia sine tali convenientia competere potest.

Vel secundo responderi potest ad eandem primam probationem Antecedens negati, distinguendo Antecedens. Existentia, & primum illius susceptivum, debent proportionari, & prædictâ convenientiâ gaudere, concedo Antecedens: Existentia & secundum susceptivum, nego Antecedens, & Consequentiam: non enim relativo divina, sed essentia, est quasi primum susceptivum divinæ existentie.

Potest hæc responsio duplici exemplo illustrari. Primum est de essentia divina ut habet rationem speciei intelligibilis: ut sic enim habet omnimodam convenientiam tantum cum intellectu divino, quem per se primo respicit, non autem cum intellectu humano, quem per se secundo. Secundum desumitur ex naturalibus, nempe ex materia & anima rationali, quæ existunt in homine

Tom. II.

A per unicam simplicem existentiam immaterialem; quia cum anima rationalis sit primum susceptivum existentie, materia verò secundarium tantum; existentia non debet proportionari omnino materiæ, sed animæ rationali.

Ad secundam probationem Antecedens principalis respondetur, esse quod ponitur in definitione relativorum, non sumi pro existentia; nam esse quod pro existentia sumitur in relatione, non est ad aliud se habere, sed inesse, ut docet D. Thomas quasi 8. de potentia artic. 2. ad 12. Sumitur ergo ibi esse, pro quidditate, seu ratione formali. Unde ad tertiam probationem distinguendum est Antecedens: Pater æternus esset ad se, quoad existentiam, concedo: quoad quidditatem seu rationem relativam, nego.

Obijciunt tertio: Qualibet realis productio tendit ad existentiam rei productæ, quæ aliàs sine tali productione non esset: Sed personalis productio in Divinis, non tendit ad existentiam absolutam essentia, tum quia existentia essentia non producit, tum etiam quia supponitur in persona producente: Ergo necessario tendit ut in terminum proximum, in existentiam personalem relativam, ratione distinctam ab existentia essentia.

Respondeo distinguendo Majorem: tendit ad existentiam, ut producendam vel communicandam entitati productæ, concedo Majorem: semper producendam, nego Majorem, & etiam Minorem, quam non convincunt duæ probationes adductæ. Non quidem prima, quia licet productio debeat ad existentiam terminari, non tamen semper debet illam producere. Nec etiam secunda: quia quamvis existentia essentia supponatur in patre, pro priori originis ad Filium, non tamen supponitur ut Filio communicata, & ideo generatio tendit ad illam, non ut producendam, nec Patri communicandam, sed ut communicandam Filio. Et certè principaliter tendit productio ad terminum formalem, quam ad existentiam rei, quæ terminus formalis non est, sed conditio termini; & tamen divina essentia, quæ in sententia plurimum ex Adversariis est formalis terminus productionis personalis, non producit, sed communicatur: Ergo licet terminetur ad existentiam, non rectè colligitur illam debere esse productam. Et ratio à priori est, quia rem producere, est illam existentem constituere, quod cum possit fieri, vel producendo existentiam, vel existentiam aliàs productam, seu inproductam communicando; ideo non est de ratione productionis existentiam producere.

Obijciunt quarto: Relationes creatæ habent propriam existentiam, distinctam ab existentia subjecti & fundamenti: Ergo & relationes divinæ. Antecedens recipitur communiter à Thomistis in Philosophia, est enim relatio ens completum in suo genere, realiter distinctum à fundamento, atque ita postulat sibi proprium actum essendi. Consequentia verò probatur ex paritate rationis.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam, & paritatem: nam ideo relatio creata habet propriam existentiam, distinctam ab existentia subjecti & fundamenti, quia est limitata, & ratione limitationis non potest cum subjecto & fundamento identificari, sed debet necessario cum eo facere compositionem accidentalem: relatio verò divina caret limitatione, atque ita identificat sibi quicquid est absolutum in Deo, & consequenter existentiam essentialem. Unde ex infinita perfectione divinarum relationum provenit,

C c iij

quod non habeat propriam existentiam, sed existant per existentiam naturam; & ex imperfectione relationum creaturarum, quod afferant proprias existentias.

227 Obiiciunt quintò: Existentia est forma quæ aliquid constituitur extra nihil: Sed divina relationes & essentia differunt in hoc quod est poni extra nihil: Ergo differunt in ratione existentia. Major est certa, Minor probatur, Filiatio v.g. est extra nihil per productionem, & ab alio ut principio, essentia autem sine productione, & à se; cum filiatio sit producta, essentia verò improducta: Ergo differunt in hoc quod est esse extra nihil.

128 Respondeo distinguendo Majorem: Est forma quæ aliquid constituitur extra nihil, complete & totaliter, concedo Majorem. Incomplete & inchoative, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Divina relationes & essentia, differunt in hoc quod est poni extra nihil: incomplete & inchoative, concedo Minorem. Complete & totaliter, nego Minorem, & Consequentiam.

Explicatur: Ad rem extra nihil ponendam duo concurrunt, ut docent nostri Thomistæ in Metaphysica; entitas scilicet, veluti subiectum existentia, & existentia ipsa. Entitas ut est subiectum existentia, pro priori naturæ ad illam, & in eo signo in quo causæ suas exercent causalitates, est extra nihil in complete, inchoative, vel (ut alii loquuntur) in esse viali; ratione verò existentia est extra nihil complete & totaliter: quod in creatis contingit cum distinctione reali inter entitatem & existentiam, in Divinis verò cum distinctione virtuali secundum aliquos, aut eminentiali secundum omnes. Dicimus ergo, in hoc quod est esse extra nihil inchoative (quod competit relationi ratione entitatis) diversitatem esse inter filiationem & essentiam divinam, secus autem in hoc quod est esse extra nihil complete (quod convenit illi ratione existentia) nisi ad summum quoad modum, quatenus essentia hoc habet à se, filiatio verò ut communicatum ab alio, ad quam diversitatem modalem non requiritur diversa existentia, sed sufficit eadem, primario essentia conveniens, & secundario filiationi communicata. Sicut ut essentia divina alio modo dicatur esse in Patre, & alio modo in Filio: non requiritur quod diversificetur, aut multiplicetur in illis, sed sufficit quod in Patre sit à se habita, in Filio verò, ut communicata à Patre per generationem.

229 Obiiciunt ultimo Adversarii, & est præcipuum illorum fundamentum. Existentia nihil aliud est, quam entitas actualis: Sed relationes divina, ut virtualiter distinctæ ab essentia, sunt tres entitates actuales, realiter distinctæ inter se, & ratione ab entitate actuali essentia: Ergo sunt tres existentia realiter distinctæ inter se, & ratione ab existentia essentia.

230 Respondeo primo, negando Majorem. Ut enim docent nostri Thomistæ in Metaphysica, existentia non est res ipsa actualis, sed potius ipsa actualitas, quæ sinitur extra causas, & ponitur extra illarum causalitates & dependentias: unde existentia dicitur quasi extra causas sistentia.

231 Respondeo secundò, data Majori, distinguendo Minorem: Sunt tres entitates actuales, numero cadente super entitatem, concedo Minorem: cadente super ipsam actualitatem, nego Minorem, & consequentiam. Itaq; sicut tres personæ divinae sunt & dicuntur tres sapientes adjective ab eadem sapientia, & tres omnipotentes ab eadem omnipotentia: ita sunt & dicuntur tres entitates

A actuales, ab eadem actualitate & existentia ab illa inclusa; quia in nominibus adjectivis numerus non formas sed subiectum numerat, ut docent Dialectici in summulis.

Dices: Paternitas, prout ratione distincta ab essentia, non solum est actualis, sed est etiam actualis ab actualitate essentia ratione distincta: Ergo gaudet existentia relativâ, ratione distincta ab existentia absoluta essentia. Consequentia videtur bona: quia existentia in actualitate consistit. Antecedens verò probatur primo: quia paternitas, ut ratione distincta ab essentia, non est potentialis; potentialitas enim dicit imperfectionem deo repugnantem: Ergo prout sic distincta, est actualis, imò & actualitas. Probatur secundò: quia paternitas, ut ratione ab essentia distincta, actu refert Patrem æternum ad Filium, illumque à Filio actu distinguit: Ergo ut sic est actualis, quædam, ratione distincta ab actualitate essentia.

Respondeo primo, distinguendo Antecedens: Est actualitas entitativa, ratione distincta ab actualitate essentia, transeat antecedens. Est actualitas existentia, nego Antecedens, & Consequentiam: ad cuius probationem eadem distinctione utendum est, & concessio utroque Antecedente, eodem modo distingui debet utrumque. Consequens Solutio patet ex his quæ docent nostri Thomistæ in Physica, admitentes in partibus compositi plures actualitates entitativas, negantes verò plures existentias.

Respondeo secundò, negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Nam ut paternitas, prout virtualiter distincta ab essentia, non sit potentialis, non requiritur quod prout sic distincta, sit actualis explicitè, sed fat est ut implicet actualitatem essentia: sicut ut sit increata, sufficit quod ratio entis increati in illa implicite includatur, per exigetur quod illa in personis divinis multiplicetur; aliâ (ut supra dicebamus) darentur in Divinis plures increati substantivè. Similiter ad secundam probationem, concessio Antecedente, neganda est Consequentia: quia ut paternitas actu refert Patrem æternum ad Filium, illumque à Filio actu distinguat, non est necesse quod ratione expliciti ei actualitas conveniat, sed sufficit quod ei competat ratione essentia, quam implicite includit.

DISPUTATIO IV.

De personis divinis.

Ad questionem 29. D. Thome.

A Consideratione divinarum processionum & relationum, juxta præscriptum ordinem initio tractatus, ad considerationem divinarum personarum in communi descendimus, & cito breviter hic examinanda suscipimus. Primum est, an ratio personæ verè & proprie reperitur in divinis? Alterum: quodnam sit formale significatum hujus nominis, *Personæ Divinae*? Per quid verò divinx personæ constituantur, dicemus infra, quando de personis in comparatione ad relationes sive proprietates differemus.